RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI

Otajonov Johongirbek To‘lqinjon o‘g‘li
Mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya. Tezisda raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalari tarkibi DigCompEdu va TPACK modellari asosida tahlil qilinib, ularning to‘rt blokli tuzilmasi hamda shakllantirishning beshta pedagogik sharti taklif etilgan.

Kalit so‘zlar: *bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi, kasbiy kompetensiya, raqamli ta’lim muhiti, pedagogik shartlar, TPACK.*

Аннотация. На основе моделей DigCompEdu и TPACK проанализирован состав профессиональных компетенций будущих учителей музыки в цифровой образовательной среде и предложены их четырёхблочная структура и пять педагогических условий формирования.

Ключевые слова: *будущий учитель музыки, профессиональные компетенции, цифровая образовательная среда, педагогические условия, TPACK.*

Abstract. The thesis analyzes the composition of professional competencies of future music teachers in the digital learning environment based on the DigCompEdu and TPACK models and proposes a four-block structure and five pedagogical conditions for their development.

Keywords: *future music teacher, professional competence, digital learning environment, pedagogical conditions, TPACK.*

Kirish

Ta’lim tizimini raqamlashtirish [1; 2] va musiqa madaniyati fani o‘qituvchilarining kasbiy faoliyatini rivojlantirish vazifasi [3] bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini raqamli muhitda ishlashga tayyorlashni dolzarb qiladi. Muallif

nuqtai nazaridan, musiqa o‘qituvchisining raqamli kompetensiyasi umumpedagogik raqamli savodxonlikdan farq qiladi: u ijro, eshitish, ijod va nazariy bilimlar bilan uzviy bog‘liq. Tadqiqot maqsadi — raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik shartlarini aniqlash. Metodlar: DigCompEdu [4] va TPACK [5] modellari asosida nazariy-qiyosiy tahlil.

Asosiy qism

DigCompEdu modeli pedagoglarning raqamli kompetensiyasini 6 sohada 22 kompetensiya sifatida tavsiflaydi [4], TPACK esa texnologiya, pedagogika va fan mazmunining uyg‘unligini asosiy shart deb hisoblaydi [5]. Musiqiy ta’lim kontekstida muallif kasbiy kompetensiyani quyidagi bloklar sifatida ko‘rib chiqishni taklif etadi: musiqiy-ijrochilik, metodik-pedagogik, raqamli (DAW, notatsiya, eshitish mashqlari vositalari) va ijodiy kompetensiyalar.

AQShdagi milliy so‘rovda texnologiyani o‘z ichiga olgan TPACK sohalari boshqa sohalarga qaraganda kamroq rivojlangani, asosiy to‘siqlar esa o‘quv rejasida vaqt va o‘rin yetishmasligi hamda texnika va mablag‘ cheklanganligi ekani qayd etilgan [6]. Amaliyotdagi boshlang‘ich sinf musiqa o‘qituvchilarida TPACK kompetensiyasi shakllanishida norasmiy muhit va muhim shaxslarning roli ko‘rsatilgan [7]. O‘zbek tadqiqotlarida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini modulli ta’lim texnologiyalari orqali takomillashtirish [8], shuningdek kross-platforma yondashuvi, milliy cholg‘ular uchun dasturlar yaratish va o‘qituvchilar texnologik savodxonligini oshirish [9] taklif etilgan. Bu yondashuvlar alohida jihatlarni qamrab oladi; ularni yagona kompetensiya tuzilmasi va pedagogik shartlar tizimiga birlashtirish zarur.

Tahlil asosida quyidagi pedagogik shartlar taklif etiladi:

o‘quv dasturlariga raqamli musiqa texnologiyalari modulini (DAW, notatsiya, eshitish mashqlari) integratsiya qilish: AQShdagi so‘rovda o‘quv rejasida vaqt va o‘rin yetishmasligi asosiy to‘siq sifatida qayd etilgan; bu holat O‘zbekiston

sharoitida tekshirilishi lozim, ammo texnologiyalarga alohida o‘quv vaqti ajratilishi maqsadga muvofiq [6];

kompetensiyalarni DigCompEdu va TPACK mezonlari bo‘yicha bosqichli diagnostika qilish va individual rivojlantirish: bu raqamli kompetensiyaning har bir sohadagi darajasini aniqlab, rivojlanish yo‘nalishini belgilash imkonini beradi [4; 5];

loyihaga asoslangan ijodiy topshiriqlar (kompozitsiya, aranjirovka, onlayn hamkorlik) orqali o‘qitish: texnologiyalar yordamida ijodkorlikni rivojlantirish masalasi umumta’lim maktablari (K-12) musiqa ta’limi bo‘yicha xalqaro qamrovli sharhda (scoping review) tizimlashtirilgan [10];

pedagogik amaliyotni mentor yo‘riqnomasi va norasmiy hamkorlik muhiti bilan boyitish: bunga yuqorida keltirilgan [7] natijalari asos bo‘ladi;

milliy musiqa merosini raqamli resurslar bilan uyg‘unlashtirish: bu yo‘nalish O‘zbek tadqiqotlarida taklif etilgan [9]; shuningdek sun’iy intellekt vositalaridan tanqidiy va etik foydalanishni o‘rgatish (muallif taklifi), chunki ularning ta’limdagi imkoniyatlari tizimli sharhda yoritilgan [11].

Shartlarning samaradorligi pedagogik tajriba-sinov orqali tekshirilishi lozim.

Xulosa

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda raqamli tayyorgarlik musiqiy-ijrochilik, metodik va ijodiy tayyorgarlik bilan birgalikda, tizimli pedagogik shartlar asosida amalga oshirilishi kerak. Tadqiqotda kasbiy kompetensiyaning to‘rt blokli tuzilmasi (musiqiy-ijrochilik, metodik-pedagogik, raqamli va ijodiy) hamda uni shakllantirishning beshta pedagogik sharti DigCompEdu va TPACK modellari hisobga olingan holda taklif etildi. Taklif etilgan beshta shart o‘quv jarayonini loyihalash va keyingi tajriba-sinov ishlari uchun asos bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 15-noyabrdagi PQ-391-son qarori “Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida musiqa madaniyati fani o‘qitilishini tubdan takomillashtirish hamda ushbu fan o‘qituvchilarining kasbiy faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. URL: https://lex.uz/docs/-7221711
4. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. — EUR 28775 EN. — DOI: 10.2760/159770.
5. Mishra P., Koehler M. J. Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge // Teachers College Record. — 2006. — Vol. 108, No. 6. — P. 1017–1054.
6. Bauer W. I., Dammers R. Technology in music teacher education: A national survey // Research Perspectives in Music Education. — 2016. — Vol. 18, No. 1. — P. 2–15.
7. Soszyński P. Learning ecology of music teachers’ TPACK // Technology, Pedagogy and Education. — 2022. — Vol. 31, No. 1. — P. 85–102. — DOI: 10.1080/1475939X.2021.1968943.
8. Omanqulova Sh. N. Modulli ta’lim texnologiyasi asosida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish // Fan va jamiyat (Science and Society). — 2019. — № 2. — 90–91-b.
9. Sultanov A. N. An innovative approach in music circles: the importance and implementation experience of cross-platform technologies // Scientific Journal of Fergana State University. — 2025. — Vol. 31, Iss. 6.

10. Lam C. K. Technology-enhanced creativity in K-12 music education: A scoping review // International Journal of Music Education. — 2023. — DOI: 10.1177/02557614231194073.
11. Zhang Y., Beh W. F., Zhang C., Pi S. Transforming music education through artificial intelligence: A systematic literature review on enhancing music teaching and learning // International Journal of Interactive Mobile Technologies. — 2024. — Vol. 18, No. 18. — P. 76–93.